

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ

DOI 10.31558/2519-2949.2024.1.11

УДК 304.4:316:32(477)

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7233-7137>

Атаманенко В. В., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРІЯ ДЕЦІЗІОНІЗМУ ЯК АНТИПОД М'ЯКІЙ
ДЕСУВЕРЕНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Вказуються різноманітні трактування поняття суверенітету, історична складова даного феномену, а також сучасна – неоліберальна – парадигма його розуміння. Аргументується, що суверенітет – це основна складова самостійності та незалежності у внутрішній та зовнішній політиці будь-якої держави. Розглядаються такі форми суверенітету, як: реальний та ідеальний; національний та державний. Вказується, що, зважаючи на глобалізаційні процеси, виникли дві наукові групи інтересів – гіперглобалісти та глобалізаційні скептики, кожна з яких відстоює власну точку зору стосовно того яким чином варто розуміти та втілювати поняття суверенітету.

Аналізуються основні тлумачення функціонування державного апарату та поняття і реалізації суверенітету ХХ ст.: нормативізм та децїзїонїзм. Висвітлюються генеалогія, основні особливості та вплив даних правових концепцій на сучасну політику. Теоретично розбирається поняття десуверенізації та її основні форми: примусова та м'яка. М'яка десуверенізація позиціонується як основна політична перспектива України, що стане наслідком уніфікативного процесу повноцінної інтеграції з ЄС.

У зв'язку з тим, що абсолютне верховенство права є основною правовою парадигмою Європейського Союзу, зазначається, що в сучасних реаліях глобальної політики для України є ймовірність потрапити в залежність від вимушеної імплементації норм законодавства Європейського Союзу та втратити суверенну складову власного національного курсу політичного розвитку.

Наголошується на безспірних перевагах статусу національних держав, які залишаються у децїзїонїстському вимірі власних законодавств, що дозволяє їм вести незалежну політику та мати власний шлях розвитку стосовно особистих цілей національного розвитку.

Ключові слова: десуверенізація, суверенітет, децїзїонїзм, нормативізм, Європейський Союз, євроінтеграція

Протягом усієї історії поняття суверенітету було центральним в спробах обґрунтування поняття державності правовими теоретиками, політичними мислителями та філософами. Воно ставилося в центр можливості держави самостійного вирішення власних зовнішньо- та внутрішньополітичних проблем, висловлення власної точки зору стосовно національного розвитку.

З виникненням процесів глобалізації, понять блоковості та позаблоковості, прийнятті на себе міждержавних зобов'язань, що диктуються зі сторони колективних політичних суб'єктів та виникають внаслідок участі у різноманітних міжнародних домовленостях та союзах, постали питання стосовно того, що саме можна вважати суверенітетом в сучасних політичних реаліях і чи залишаються країни, що є суб'єктами подібних міжнародних стосунків, справді суверенними. Відповідно, як це часто буває, науковий світ поповнило ще одне дискурсивне поле, яке не вирішене і до сьогодні.

Десуверенізація процес не новий, але концептуалізований в царині соціально-політичних та юридичних наук відносно нещодавно. Пік актуалізації дослідження даного феномену припав на відлік часу після 2005 р. – розглядаючи спробу втілити проект єдиної Європи за допомогою федералізації країн-членів ЄС. Втім, не зважаючи на невдачу євробюрократів реалізувати даний політичний проект, проаналізувавши заяви представників країн-гегемонів даного союзу, можна побачити та прийти

висновку, що спроба монополізації влади в Союзі набирає нових обертів та з кожним днем все більше актуалізується. Сприяє цьому процесу і безпрецедентна політична криза європейського рівня – повномасштабне вторгнення росії в Україну. Найвпливовіші країни ЄС, зважаючи на суттєву загрозу зі сторони основного агресора Європи, все наполегливіше вказують на необхідність процесу уніфікації задля уможливлення швидкого прийняття рішень у випадку «надзвичайної ситуації», а 22 листопада 2023 р. Європейський Парламент кваліфікованою більшістю голосів прийняв законопроект стосовно зміни основних договорів ЄС.

Оцінки поняття десуверенізації науковцями неоднозначні та, зважаючи на акселерацію м'якої форми даного феномену в Україні шляхом уніфікації законодавства з ЄС, дана тема потребує детального аналізу та оцінки.

Автор керувався міждисциплінарним методом, групою загально-логічних методів: компаративним (порівняльний аналіз нормативізму та децизіонізму), історичного опису (наведення історичної спадщини стосовно поняття суверенітету), аналізу та синтезу (феномен децизіонізму і нормативізму, їхній вплив на політичні парадигми сьогодення та майбутнє України).

Результати дослідження. Поняття суверенітету неоднозначне та може трактуватися різноманітним чином. Генеалогія даного поняття має корінням французьку мову (фр. *souveraineté*), а перший вжиток датується XIII ст., коли Філіп де Бомануар (фр. *Philippe de Rémi, sire de Beaumanoir*) використав його для позначення правового статусу особи в межах своїх володінь [32, с. 29].

Феноменальний прорив в трактуванні суверенітету, без якого не залишається майже жодне серйозне дослідження даного поняття, пов'язано з ім'ям французького політичного мислителя XVI ст. Жана Бодена (фр. *Jean Bodin; 1530-1596*), а точніше його працею «Шість книг про державу» (фр. *Six livres de la République*). В ній він пов'язує суверенітет з державною владою як невіддільне від неї явище, а визначає його як «необмежену законом верховну владу над громадянами й підданими» [16]. Не зважаючи на те, що поверхове сприйняття цієї тези схиляється до тлумачення суверенітету як сфери абсолютистських повноважень влади, втім, Боден мав намір наголосити на фундаментальній ознаці суверенітету – містити в собі «неділиме джерело влади». Іншими словами: суверенним може бути як монарх, так і демократичний орган, основна умова – мати повноваження приймати одноосібне рішення.

Саме спільний суверен визначає існування держави (*republique*) – тільки його наявність може утворити з будь-якого угруповання – релігійного, економічного, культурного – політичне. Це, за словами французького філософа, основний маркер політичної спільноти.

Пізніше Макс Вебер суттєво розвинув поняття суверенітету. Його трактування передбачало опертя політичної монополії держави на репресивний апарат для того, щоб уможливити забезпечення свободи та безпеки. Влада, на думку німецького філософа, повинна мати своїм фундаментом закон [10, с. 79]. Це перегукується з його ідеями про легальну форму легітимації, найчистішою формою якої він вбачав бюрократію. Легальне панування він вважав найбільш об'єктивним, вдалим та доцільним, оскільки політик (чиновник), таким чином, буде керувати «без гніву і пристрасті», а його піддані будуть підпорядковуватися не конкретно йому, а «абстрактній формальній нормі: «Такий чиновник здійснює управлінські функції як професійну роботу, в силу ділового службового обов'язку; його ідеал полягає в тому, щоб служити *sine ira et studio*, не зважаючи ні на які особисті мотиви й почуття, без сваволі і несподіванок, але насамперед – «не зважаючи на особи», суворо формально за раціональними правилами, а там, де їх немає, – керуючись міркуваннями ділової доцільності» [1, с. 158].

Макс Вебер суттєво вплинув на сучасне розуміння суверенітету, яке можна окреслити як «неоліберальне». Неоліберальна парадигма розуміння суверенітету включає в себе два виміри: державний та національний. Державний вимір суверенітету в неоліберальній парадигмі чудово окреслює Пархоменко Н. М. визначаючи суверенітет як «юридичну властивість, що характеризує верховенство, єдність і неподільність державної влади всередині країни та її незалежність на міжнародній арені, правову, політичну, економічну, соціальну самостійність» [12, с. 114].

Національний вимір суверенітету можна унаочнити вказавши на Пункт II статті 5 Конституції України, який передбачає, що «носієм суверенітету та єдиним джерелом влади є народ» [7]. Даний тип виник та розглядається як такий в силу пануючої парадигми демократичного режиму, який стверджує, що саме народ тієї чи іншої країни має, за Боденом, «неділиме джерело влади» та є панівною владною інстанцією, що єдина здатна визначати напрямок національного розвитку, втілюючи власний вибір в репрезентативних та представницьких органах влади.

В такому випадку можна спостерігати певний вид ієрархічності: національний суверенітет, в даному випадку, є першоосновою держави, а державний суверенітет – є однією з форм реалізації суверенітету народу, що проживає у державі [10, 79]. Таким чином можна стверджувати, що держава, підпорядкована народному волевиявленню та не може йому суперечити в найважливіших державних питаннях та питаннях національного розвитку.

Загалом на початок ХХ ст. сформувалося кілька підходів щодо тлумачення функціонування державного апарату та поняття і реалізації суверенітету, з поміж яких особливого розвитку набули нормативізм та децізіонізм.

Виникненню «нормативізму», передувало «позитивізм», становлення якого припадає на 20-30-і рр. ХІХ ст.

Позитивізм є дітищем французького мислителя, філософа і соціолога Огюста Конта (фр. Auguste Comte; 1798-1857). Конт визначав його як вимогу до науковців відмовитися від пошуків першопричин. Іншими словами – відмовитися від питання «чому?» на користь питання «як?», що в свою чергу, могло б надати можливість отримати «позитивне знання», тобто знання, що стоїть на противагу спекуляціям: безперечне і точне знання, що опирається на факти [2, с. 59].

Позитивізм виводив, на противагу класичній філософії, філософію «позитивну». Позитивною філософією французький мислитель назвав сукупність спільних наукових положень для всього широкого позитивного природничо-наукового і соціального матеріалу. Саме тому філософію Конта назвали позитивною, тобто стверджувальною [9, с. 149]. З цього моменту, наука, що не використовувала закони пізнання позитивізму – не могла вважатися наукою.

Закономірно, що юридичний позитивізм не змусив себе довго чекати. Його ідеологи (Дж. Остін, К. Бергбом, П. Лабанд, Ж. П. Есмен, Г. Ф. Шершеневич, Г. Гарт та ін.), стверджували: не зважаючи на те, що існують божественні закони, закони позитивної моралі та позитивні закони, юриспруденція, як наука, має справу виключно з останніми, а двома іншими займається теологія та філософія відповідно. Позитивне право ж, в свою чергу, складається виключно з імперативних наказів чи велінь суверенної влади: право є укомплектованим стосом норм, що встановлюється органами вищої влади, а його джерелом є воля суверена [8, с. 21].

Нормативізм виникає на початку ХХ ст. Його ідеологом вважається австрійський та американський юрист і філософ Ганс Кельзен (нім. Hans Kelsen; 1881-1973), котрий виклав обриси власної концепції в працях під назвою «Проблема суверенітету і теорія міжнародного права» [22], «Соціологічне і юридичне поняття держави» [23], а також «Чисте правознавство» [6].

У цих працях автор обстоює думку, що держава повинна бути чимось чисто юридичним, чимось нормативно значимим, тобто не якоюсь реальністю чи ідеєю поряд з правопорядком і поза ним, але нічим іншим, як самим цим правопорядком, єдністю. Таким чином, держава – це не тільки не зачинатель, але і не джерело правопорядку; всі подібні до цього уявлення є, згідно Кельзену, персоніфікаціями та гіпостазуваннями, подвоєнням єдиного та тотожного правопорядку на окремі суб'єкти [29, с. 19].

Для того, щоб краще зрозуміти вищенаведені тези, варто звернутися до «моністичного» поняття правової системи, яке розповсюдилося в науковому дискурсі на зламі ХІХ-ХХ ст. Сам Кельзен вважається його послідовним прихильником та обґрунтовував власний підхід до інтерпретації даного поняття, розглядаючи його у двох вимірах: внутрішньому (національному) та зовнішньому (міжнародному).

В першому, тобто національному, вимірі, Кельзен ототожнював національну правову систему із системою прийнятих компетентними органами держави правових актів. Іншими словами, він «поєднував» державу і правопорядок.

В другому, тобто міжнародному, вимірі, національне право повинно узгоджуватися з ратифікованим конкретною державою міжнародним правом. Відповідні твердження містяться, зокрема, у праці «Загальна теорія права та держави»: «Суверенітет – це підпорядкування держави тільки міжнародному праву» [24]. Як стверджує Заморська Л. І.: «Нормативізм виходив з примату права над державою» [5, с. 14].

Наочним прикладом втілення національного моністичного принципу поняття правової системи в життя, є конституції сьогоденних країн Європейської цивілізації. До прикладу, в Розділі ХІІІ Конституції України, в якому прописано порядок внесення на розгляд до Верховної Ради України законопроекту про зміни в Конституцію України [7], або ж подібному Розділі ХVІ Конституції П'ятої Республіки [18, с. 36], стверджується, що Конституцію неможливо переписати повністю (стаття 157

Конституції України [7]; стаття 89 Конституції П'ятої Республіки [18, с. 36]), а значить, навіть в теорії, неможливо припинити її функціонування, бо в такому випадку припиниться функціонування самої держави, іншими словами – вона перестане існувати.

Як приклад втілення міжнародного моністичного принципу поняття правової системи в конституціях новітніх держав, можна навести відтинок часу після 1976 р. – року набуття чинності Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права і Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, які є міжнародними договорами і мають обов'язкову силу для 174 країн світу (167 членів ООН та 7 країн, що не входять до Організації Об'єднаних Націй). В вищенаведеному XIII Розділі Основного Закону України, статті 157, стверджується, що: «Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина».

Ганс Кельзен виходив з поняття про те, що норми права можуть самі себе легітимізувати, як от наприклад «Основна (вища, засаднича) норма». Систему права німецький мислитель розумів специфічно (за що в його сторону часто йшли закиди стосовно «непозитивності» нормативної теорії системи права): для нього це був не просто набір якихось абстрактних норм та приписів законодавства, але ієрархічна структура. «Основна (засаднича) норма» є трансцендентально-логічним припущенням, вона є легітимною та ефективною, чинною, дієвою та здатна регулювати вироблення безпосередньо себе. Зокрема, це може стосуватися процедури, за допомогою якої виробляється інша норма. Норма, що регулює створення іншої, є вищою, а створена норма – нижчою [8, с. 23-24]. Власне, такою «основною нормою» можна вважати Конституцію. Саме вона «еманує» з себе всі інші норми, що не повинні змістовно їй суперечити, але сама вона існує, використовуючи категоріальний апарат Канта, як «річ у собі». В той же час, окрім Конституції, Кельзен до комплексу нормативних актів, відносив закони й підзаконні акти, звичаї, акти місцевих і регіональних органів, індивідуальні правові норми (угоди, акти посадових осіб, судові рішення) [6, с. 220-259]. Це означає, що існують різноманітні ієрархії нормативних актів, в яких одні – ті, що виробляються – є нижчими, а інші – які впорядковують їх створення – вищими. Так утворюється щось схоже на «піраміду законодавства», рухатися котрою можна тільки зверху-вниз.

Отже, зважаючи на вищенаведені тези можна прийти до висновку, що, як каже сам Кельзен в своїй праці «Проблема суверенітету»: «Від поняття суверенітету необхідно радикальним чином відмовитися» [22]. Але, не виключене і виникнення закономірного запитання: чи не суперечить Кельзен сам собі, в одній своїй праці стверджуючи, що «суверенітет – це підпорядкування держави тільки міжнародному праву», а в іншому, що від нього взагалі варто відмовитися? Дати собі відповідь на це слушне зауваження можна ознайомившись з іншим підходом до розуміння правової системи та її функціонування, проти якого власне і виступає Кельзен – децізіонізм.

Децізіонізм – це правова теорія, згідно з якою початкова сила закону співмірна з силою особи, яка створює закон, таким чином, що ця особа також може скасувати або підкорити закон за власним бажанням та відповідно до власних бажань [25, с. 109]. Іншими словами, децізіонізм – це теорія, яка стверджує, що правова норма, в незалежності від її змісту, легітимізується згідно авторитету органу, який її видає.

Карл Шмітт, як основний теоретик децізіонізму ХХ ст., у процесі виведення власної методології задля пояснення відповідної правової системи та теорії суверенітету, спирався на праці таких політичних та правових мислителів як Жан Боден, Хуан Доносо Кортес, Жозеф де Местр, Луї де Бональд та ін. Думки філософа щодо їхніх ідей та творів неодноразово можна зустріти у його власних роботах, зокрема в «Політичній теології» [29, Глава IV, с. 53-67]. Та найбільшої еволюції зазнали погляди К. Шмітта, шляхом ознайомлення з працями англійського політичного теоретика ХVII ст. Томаса Гоббса (англ. Thomas Hobbes; 1588 – 1679) [29, 33].

Конституційні теорії Т. Гоббса справили на науковий доробок Шмітта, безсумнівно, найбільше враження. К. Шмітт характеризував англійського правознавця в загальноприйнятій, та прийнятій за класичну самим автором, редакції твору «Поняття політичного» від 1932 р., як: «великого і справді систематичного політичного мислителя» [30, с. 65]. Навіть після руйнівної критики в «Левіафан у вченні про державу Томаса Гоббса», він все ще вказує на те, що загалом політичний проект англійського теоретика, на відміну від ліберальних сучасників Гоббса, залишається справжнім [34, с. 90].

Саме Гоббс вивів найбільш пошановану Шміттом думку щодо принципу генеалогії права: «*none can make Laws but the Common-wealth*» [ніхто не має права створювати Право, окрім суверена] [21,

с. 184], або, ця ж сентенція, цитована Шміттом в «Політичній теології»: «*Autoritas, non veritas facit legem*» [авторитет, а не істина творить закон] [29, с. 33]. Між тим, щоб побачити різницю відмінність двох методологій юриспруденції початку ХХ ст., варто зрозуміти якого суверена мають на увазі Гоббс та Шмітт, бо, насправді і «Основна (засаднича) норма» в нормативізмі Кельзена є суверенною стосовно усіх інших гілок законодавства і підпорядкованих їй дії людей відповідно.

Хоча ідеї Гоббса знаходять точку перетину з Шміттівським децизіонізмом далеко не в усіх аспектах, тим не менш, німецький політичний філософ, засновував власну політичну теорію саме на конституції «Левіафана» – втіленні суверенної диктатури (про суверенну та комісарську диктатуру детальніше в творі «Диктатура» К. Шмітта).

В «Левіафані» Томас Гоббс стверджує, що: «Єдиний спосіб створити таку Загальну Силу (Левіафана – А.В.). . . полягає в тому, щоб передати всю свою владу та силу одній Людині або Зборам людей, щоб уможливити втілення цієї влади та сили в Особі; і кожен має визнавати себе Автором (Суспільної Угоди – А. В.), щоб той, хто так несе їх Особистість, міг діяти або змушувати діяти в домовленому; щоб міг підпорядковувати своїй Волі кожному окрему волю, і їхні судження своєму Судженню. Це більше, ніж Згода або Конкорд: це справжня Єдність їх усіх в одній і тій самій Особі, укладена Угодою кожної людини з кожною людиною» [21, с. 120].

Необхідно зазначити, що в даному випадку, на відміну від інших конституційних теорій Гоббса, («*De Corpore Politico*» та «*De Cive*»), Особа, в якій втілюються суверенні права усіх індивідів природного стану, не є частиною угоди тому, що кожен індивід укладає Угоду з кожним індивідом, дотримуючись принципу: «Я дозволяю керувати собою (і відмовляюся від своїх суверенних прав) цій Людині або цим Зборам Людей за тієї умови, що кожен дасть підтвердження того самого акту зі своєї сторони і дозволить всі його/їхні дії таким самим чином» [21, с. 120]. Отже, абсолютний суверенітет аргументується саме тим, що суверен є Третьою стороною – кінцевим результатом та втіленням угоди – а не її зобов'язаним учасником.

В усіх Гоббсових конституційних теоріях прослідковується твердження про неможливість розділення суверенних прав [34, с. 72], але в Левіафані це стає взагалі неможливо, бо індивіди, які заключили таку Угоду один з одним, стають одним цілим: однією Волею, одним Судженням і, відповідно, одним Рішенням. Саме це, певно, і спонукає Шмітта вважати Левіафанівську конституцію суверенною диктатурою.

Карл Шмітт, взявши за основу вищенаведені тези та вчення Томаса Гоббса, виводить децизіоністську правову теорію та робить власний висновок щодо сутності суверенітету. Основне пояснення децизіонізму зациклене на твердженні про прийняття сувереном надзвичайної ситуації. Надзвичайна ситуація (або винятковий випадок) – це ситуація, в якій порушується нормальне функціонування права. «Сувереном є той, хто приймає рішення про надзвичайну ситуацію» [29, с. 5] тобто той, хто, іншими словами, каже: «Я заперечую право. Тепер право – це Я». Але суверен не є сувереном, якщо він приймає рішення тільки про запровадження надзвичайної ситуації, в той час як не може прийняти рішення про припинення її існування [29, с. 7], бо «не існує норми яку можна було б застосувати до хаосу. Має бути утворений порядок, щоб мав сенс правопорядок. Повинна бути утворена нормальна ситуація і сувереном є той, хто абсолютно точно вирішує, чи дійсно панує цей нормальний стан» [29, с. 13]. В теорії децизіонізму право є предикатом суверена, на відміну від теорії правової держави, де поняття суверенітету (в розумінні його Шміттом) взагалі нівелюється [29, с. 7].

Карл Шмітт наполягає, що, оскільки рішення про надзвичайну ситуацію необхідним чином повинно бути вольовим, прийматися одноосібно одним єдиним органом влади, то, виходить правова держава взагалі не має суверенітету, оскільки процес прийняття даного рішення розчиняється серед тих чи інших органів державної влади, котрі мають певну частину суверенітету, але ніяк не можуть отримати його цілком, в силу тих чи інших нормативістських процедур та не правомірні приймати його персонально: «Винятковий випадок (надзвичайна ситуація – А. В.), випадок, що не описаний в дійсному праві, може бути охарактеризованим як випадок крайньої необхідності, загрози існуванню держави, але не може бути описаним змістовно. Лише цей випадок (ситуація – А. В.) актуалізує питання про суб'єкт суверенітету, тобто про суверенітет загалом. Неможливо не тільки чітко вказати, коли ж саме настає надзвичайна ситуація, але і змістовно перерахувати, що може відбуватися в тому випадку, коли мова дійсно йде про надзвичайну ситуацію та її нівеляцію. Передумови та компетенції тут необхідним чином необмежені. Тому, якщо мова йде про правову державу, тут взагалі немає жодної компетенції» [29, с. 6-7].

Отже, виходячи з вищенаведених тез, можна зробити висновок, що децизіонізм є супротивником нормативізму саме тому, що «всі тенденції сьогоденного розвитку правової держави мають своєю метою знищити суверена в цьому сенсі (в сенсі прийняття рішення про надзвичайну ситуацію і призупинення функціонування діючого закону – А. В.) [29, с. 7].

Карл Шмітт стверджує, що норма, порядок і, закономірно, правопорядок не можуть виникнути самостійно, незалежно від зовнішніх факторів та бути об'єктивними і вказує, що стосовно теоретиків природних прав XVII ст. «всі одноголосні в тому, що якщо в державі спостерігаються протиріччя, то кожна партія, звісно, бажає виключно загальної злагоди – в цьому і знаходить своє найповніше вираження «*bellum omnium contra omnes*» [війна всіх проти всіх] – але суверенітет, а виходить, що і сама держава має своїм початком вирішення цих протиріч, тобто в решті-решт вирішити, що саме є громадським порядком і безпекою та конкретні перешкоди стосовно них [...] Бо кожен порядок виникає з рішення [...] Так само і правопорядок, подібно до будь-якого порядку, має своїм початком рішення, а не норму» [29, с. 9-10]. З цим твердженням важко не погодитися, оскільки, в будь-якому випадку, в залежності від кількісної складової суверена (колективно, шляхом референдуму або партійних зборів, у випадку демократії/авторитаризму/тоталітаризму або ж одноосібно, у випадку абсолютистської монархії) приймається рішення про те, яким чином повинно бути влаштоване життя на тій чи іншій території проживання людей. «Будь-яке право – це ситуаційне право» [29, с. 13]. Історія наочно може продемонструвати це прикладом революційних урядів, які, словами Шмітта: «здійснювали суверенну диктатуру революції» [28, с. 96]. Якщо брати до уваги Національні установчі збори, котрі утворилися під час Великої Французької революції 17 червня 1789 р., то можна з точністю сказати, що прийняття нової конституції було справжнім вольовим рішенням, яке в решті-решт вилилося в новий політичний режим та відповідну систему соціальної стратифікації. Отже, позиція Шмітта полягає в твердженні, що для утворення навіть нормативістської правової системи, на чолі з «Основною нормою», вона повинна мати своїм початком рішення про те, що схожа правова система краще відповідає суспільному інтересу, має право на життя і мусить бути утворена.

Узагальнене пояснення децизіоністської методології щодо правової системи та поняття суверенітету надає дослідниця турецького походження Özlem Ünlü у своїй праці «Thomas Hobbes and Carl Schmitt On The Tension Between Sovereign and Law»: «Карл Шмітт – на відміну від модерних ліберальних конституцій, котрі ґрунтуються «на безособовій значущості безособових норм» та знищують суб'єктивний елемент і, відповідно, уникають констатації того, хто насправді втілює легальні правила – стверджує необхідність репрезентативного авторитету, який «оживить» закон та уможливить його пристосування до тих чи інших ситуацій, оскільки змістовна складова кожного з легальних правил не здатна втілювати сама себе: «Розрізняюче визначення того, яка саме юридична особа або певна інстанція може користуватися таким авторитетом, неможливо вивести лише з правової значущості форми права». Насправді значимим постає здатність «індивіда» або «конкретної особи» вирішити як саме застосовувати норму. Таким чином, Шміттівський суверен перш за все складається з плоті та крові, а вже потім «авторитетна інституція» чи «юридична особа»» [34, с. 93].

Втім, не зважаючи на те, що поняття суверенітету, в його тотальності, майже весь час з XIII ст. та оформлення Жаном Боденом в XVI ст., зберігалось в класичному розумінні наявності прав тієї чи іншої держави незалежно провадити внутрішню та зовнішню політику – в сьогоденних реаліях глобалізації, міжнародних організацій та різноманітних союзів таке трактування поступово починає зникати.

Докладний розгляд суверенітету в контексті глобалізації потребує уточнення розуміння ідеального та реального суверенітету.

Ідеальний суверенітет означає здатність держави самостійно визначати свою внутрішню, зовнішню та оборонну політику, укладати і розривати союзи, вступати або не вступати у відносини стратегічного партнерства тощо [14, с. 172].

Реальний суверенітет це об'єктивна частка суверенітету країни на міжнародній арені. Мається на увазі, що, наприклад, аналізуючи рівень ВВП, кількість ресурсів, економічну стабільність, ідеологічну експансію або ж її потенцію, в реаліях глобалізації, можна зробити об'єктивний висновок про вплив певної держави на інші країни та вагу її голосу у тих чи інших міжнародних організаціях під час голосувань. Логічно – якщо геополітичний гравець не має геостратегічних чи геополітичних важелів впливу – йому доводиться віддавати частку своїх суверенних прав та брати на себе відповідальність в певній сфері, вступаючи в ті чи інші союзи, які, найчастіше саме цього і вимагають,

та чого б національна держава, при власному бажанні та наявності впливу, не зробила б. Звісно, що країни можуть залишатися поза союзами, але в такому випадку, здебільшого, вони стають потенційними цілями експансії для більших держав або ж залишаються поза увагою в міжнародній політичній грі [там же, с. 176].

Отже, ідеальний суверенітет, для більшості країн залишається недосяжною мрією та проявляється, хіба що, в принципі «суверенної рівності держав», котрий закріплений в легальних документах міжнародного права.

На зламі ХХ-ХХІ ст. науковці в галузі політичної філософії, соціально-політичних та юридичних наук активно дискутували питання щодо економічного та модернізаційного потенціалу наявності у національних держав ідеального суверенітету. Один табір науковців – гіперглобалісти (глобалізаційні оптимісти) – стверджували, що країни (особливо маленькі та економічно нерозвинені) не повинні розвивати автаркію, оскільки це уповільнює процес становлення єдиного глобального ринку, який зможе забезпечити процвітання для усього світу загалом та для країн, що потуратимуть процесу стирання усіх можливих кордонів в кожній зі сфер життєдіяльності суспільства зокрема (П. Дікен, В. Грайдер, А. Джонс, К. Омає).

Інше наукове коло – скептики (песимісти) – стверджують, що глобалізація – це мрія, яка насправді ніколи не буде реалізована в силу культурних, релігійних або будь-яких інших глибинних відмінностей, ба більше, поширення глобалізації породжуватиме абсолютно протилежний до бажаного ефект: націоналізм та фундаменталізм (П. Хірст, Г. Томпсон, І. Валлерстайн, С. Хантінгтон). Тобто, як наслідок, глобалізація стане не ще одним кроком розвитку людства, а регресивним процесом, що потуратиме поглибленню культурних непорозумінь та виникненню, на цьому ґрунті, ще більшої кількості «зіткнень інтересів» [там же].

Разом з появою наукового дискурсу щодо перспектив глобалізаційного процесу, виникло і таке, суто політичне питання, як десуверенізація. Десуверенізація, як невідворотна складова глобалізації, постає, у визначенні Петренка І.І., Салтовського О.І., Федорченка В.М., Коршука Р.М. як сукупність процесів, які прямим чи опосередкованим чином, через офіційні механізми міждержавної взаємодії чи за допомогою прихованих методів впливу, позбавляють акторів державної влади можливості використовувати всі необхідні важелі управління для реалізації політики в інтересах народу та держави на самостійній та незалежній основі [13, с. 136]. Десуверенізація буває двох видів: м'яка та примусова.

Примусова десуверенізація – це десуверенізація, яка відбувається із застосуванням певних механізмів примусу та інформаційних механізмів; до них відносять: економічні, організаційні, природно-екологічні, силові (фізичні), теоретичні, спотворення інформації, маніпулювання свідомістю [14, с. 182-183]. Варто вказати, що примус не відбувається безпосередньою інтервенцією сильнішої держави в процесі слабшої країни, але створенням таких умов для останньої, в якій слабшій державі не залишається нічого, окрім як згодитися на умови сильнішої держави для того, щоб вижити або залишитися в полі уваги міжнародної політики.

М'яка десуверенізація – це десуверенізація, що добровільно приймається країною-членом будь-якого міждержавного альянсу або ж об'єднання в обмін на ті чи інші гарантії зі сторони даного угруповання. Як приклад, можна навести процес вступу в ЄС: під час нього країні обов'язково потрібно відповідати усім вимогам, що висуваються до неї союзом. Такими вимогами є так звані «копенгагенські критерії» – критерії вступу країн Центральної та Східної Європи до Європейського Союзу, які були прийняті у червні 1993 року на засіданні Європейської Ради в Копенгагені і підтверджені в грудні 1995 року на засіданні Європейської Ради в Мадриді [11]. Вони в свою чергу поділяються на кілька пунктів:

1) політичний критерій – «стабільність інститутів, що є гарантантами демократії, верховенства права, прав людини і поваги та захисту прав меншин»;

2) економічний критерій – «існування діючої ринкової економіки, а також спроможність впоратися з конкурентним тиском та ринковими силами в межах Європейського Союзу»;

3) критерій членства – «здатність взяти на себе обов'язки членства, включно з дотриманням цілей політичного, економічного та валютного союзу» [15, с. 283-289].

З огляду на предмет нашого дослідження, третій критерій цікавить нас найбільше. При проведенні переговорів про набуття членства в ЄС, конкретизований 31 критерій членства. Кожен з них відповідає одному з 31 розділу *acquis communautaire* («спільного доробку ЄС»). Для виконання будь-якою країною даного критерію необхідно здійснити низку практичних дій щодо кожного

з пунктів даного доробку, серед яких можна виділити: забезпечення цінової стабільності, стабільності національної валюти, подолання дефіциту бюджету, державного боргу, проведення гармонізації законодавства національної держави з нормативними актами ЄС [4, с. 352-353]. Іншими словами, це прийняття та підтримка країною-претендентом на членство в ЄС внутрішніх та зовнішніх політичних курсів союзу шляхом підпорядкування власного законодавства законодавству союзу.

Принцип даного критерію, в силу активного процесу інтеграції України до ЄС, запроваджується з часів підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, оскільки саме він офіційно затвердив прийняття курсу щодо політичної та економічної інтеграції. Позичуючи процес інтеграції з ЄС як десуверенізацію варто зазначити, що основні принципи юридичного устрою в усіх країнах Заходу були перейняті з праць вже згаданого нормативіста Г. Кельзена та передбачають абсолютне верховенство права.

Принцип верховенства права базується на гіпер-раціоналізації та позитивізмі, що виливається в розмежування «соціології» та «юриспруденції». В даному розмежуванні усе, що не підпадає під легальний формалізм (себто під наявну в легальних документах норму) відсікається, як «необ'єктивне» (тобто соціологія) [19, с. 368]. Основним мотивуючим чинником даного процесу є десуб'єктивація процесу прийняття політичних рішень або, за Вебером, бюрократизація, яка перетворить усі наявні процеси в адміністративному апараті держави в безособовий сталий «годинниковий» механізм, котрий не дасть збоїв в процесі свого функціонування.

Зважаючи на тоталітарний та авторитарний досвід ХХ ст., котрий керувався саме децизіонізмом, не дивно, що Західні країни континенту прагнуть виключити навіть мінімальну можливість повтору історичного минулого шляхом прийняття нормативістської правової системи та виключенням національних держав з політичного порядку денного шляхом універсалізації їхнього життя. Втім, саме на велику ймовірність реалізації диктатури шляхом прийняття норми за найвищу легітимізаційну цінність і вказує Шмітт: «в правовій державі [. . .] формальна концепція закону, наприклад, що право – це все, що законотворчі органи ухвалюють у законодавчому процесі, перетворить верховенство права на абсолютизм законодавчих органів» [27, с. 191]. Його основний аргумент полягає в тому, що, оскільки нинішнє суспільство та поняття про політику, на відміну від домодерних часів, секуляризоване, то генеалогія сьогоденного права має під собою виключно глибокий утилітарний фундамент, котрий можна постійно змінювати, якщо він не відповідатиме доцільності процесу управління; він вказує, що принцип верховенства права: «не знає походження і не має дому. Він визнає лише причини або основні норми. . . Його кінцевою метою є контроль і обчислюваність» [31, с. 56-57]. Саме відсутність якихось трансцендентних норм на яких будуються легальні документи правової держави і є основною проблемою нормативізму, на котру вказує німецький мислитель. Нормативізм, в силу цього, може визнавати будь-яку державу, суверенітет якої походить від її «основної норми», правовою. Для нього немає принципової різниці в змісті легальних документів – основною є правова форма, котра повинна бути десуб'єктивована.

Не зважаючи на те, що національна держава Україна керується у процесі власного функціонування точно таким самим принципом верховенства норми як і Європейський Союз, варто зазначити, що оскільки згідно з п'ятою статтею Конституції України: «носієм суверенітету та єдиним джерелом влади є народ», класичний суверенітет, тобто «неділиме джерело влади», в Україні присутній, що дозволяє реалізовувати політику у власних національних інтересах держави шляхом народного волевиявлення через представницькі законодавчі органи. В той же час, Європейський Союз не має, принаймні на сьогодні, представницького органу, який здатен був би приймати та випускати ті чи інші закони, або хоча б мав право законодавчої ініціативи.

Більше того, як вказує Дубов Д.: «Офіційна політика ЄС зводиться до заохочення незалежних територіальних утворень на піддержавному рівні та регіоналізації як «структурного елемента в просторі європейської спільноти, навіть якщо ще рано говорити, що Європу формують регіони». Тобто лідери ЄС фактично сприяють (якщо не сказати більше – потурають) поступовому послабленню й витісненню центральних органів державної влади зі сфери внутрішньої (а відтак і зовнішньої) політики. Відбувається рух до політико-комунікативної моделі, за якою більшість рішень приймається на регіональному рівні, на рівні взаємодії регіонів різних країн, а складніші вирішуються керівництвом ЄС. Водночас дедалі менше відповідальних рішень відноситься до компетенції центральних урядів країн – членів ЄС. Отже на зміну ідентифікації людини за схемою «місто – регіон – країна» приходять схема «місто – регіон – Європа». До того ж створено потужний євробюрократичний апарат управління. З'явився навіть термін «євробюрократи», який з кожним новим

законом та кожною новою хвилею розширення ЄС здобуває більше прав, оскільки від волі «євробюрократів» залежить розв'язання питань, що впливають на життя кожного громадянина Союзу» [3, с. 152].

Також, варто згадати і про спробу прийняття Європейської Конституції в 2005 р. Цей документ, який не був прийнятий внаслідок відмови в підтримці Францією та Нідерландами, наочно демонструє бажання європейської бюрократії перетворити ЄС з конфедерації суверенних держав в уніфікований політичний організм з власним президентом та МЗС. Як продовжує Дубов Д.: «...за своєю суттю запропонована для ратифікації Конституція ЄС була документом, що мав на вищому законодавчому рівні затвердити існуючий на сьогодні стан справ у ЄС і водночас зробити якісно новий крок стосовно легітимізації його бюрократичного апарату – надати йому повноцінних прав контролю за життям ЄС (хоч і за окремими його частинами, проте доволі суттєвими).

Однак і без прийнятої Конституції процес контролю та управління за допомогою різних директив, постанов тощо, виданих інституціями ЄС, які є практично обов'язковими для виконання країнами-учасницями (за окремими винятками), створюється феномен певного двовладдя на державному рівні, коли накази й розпорядження національних урядів можуть вступати в суперечність з вказівками ЄС. І не завжди національні уряди можуть захистити свої позиції» [там же, с. 153].

Олаф Шольц 29 серпня 2022 року на промові в Карловому Університеті в Празі цілком прямо вказав на те, що «договори ЄС не висічені на камені» [26] і, зважаючи на пануючий останні шість років в європейському просторі дискурс щодо необхідності реформування союзу, де під реформуванням передбачається серйозне розширення повноважень бюрократичного апарату ЄС в десятках сфер [39] (а перш за все скасування права вето в Раді Європейського Союзу та розширення кола рішень, які ухвалюються не одностайно, а кваліфікованою більшістю голосів), поставитися до винесення проекту, підготовленого комітетом з конституційних питань, на розгляд законодавчих органів ЄС [36], варто дуже серйозно та уважно. Франція також не залишилася осторонь стосовно коментарів щодо майбутнього Європейського Союзу і, навіть раніше ніж Німеччина, 27 вересня 2017 року у Сорбонні, висловила, від лиця Емманюеля Макрона, власні переконання, стосовно «укріпленнь європейських позицій», досягнути яких вони прагнуть «переформатуванням Європи», щоб зробити її «суверенною, об'єднаною та демократичною» [37]. Не дивно, зважаючи на реформи стосовно процесу прийняття рішень, що найвпливовіші країни ЄС однаково переконані в безпомилковості шляху щодо реформування повноважень Європейських інституцій, фактично лобіюючи процес переформатування союзу з конфедерації в федерацію та можливістю консолідації і монополізації влади в цій новій країні під назвою Європа. Можна вказувати на те, що «євробюрократи» не відійшли від своїх потуг створити єдину європейську державу, а Лісабонський договір, після провалу проекту європейської Конституції 2005 р., виявився лише підготовчим фундаментом, «перевалочним пунктом», на якому розбудовується запланований уніфікативно-політичний процес.

Оцінюючи у власному дослідженні «бал суб'єктності» України, Петренко І.І., Салтовський О.І., Федорченко В.М. та Коршук Р.М., дійшли висновку, що по всім трьом блокам діяльності (самостійність та належний рівень компетенції в управлінні справами в межах своїх кордонів; перелік всіх необхідних дій державного суб'єкта для ефективної та плідної взаємодії з представниками верховної влади іноземних партнерів з метою пошуку, визначення та застосування взаємовигідних форм співробітництва, а також з метою розроблення спеціалізованих програм, спрямованих на розв'язання наявних міжнародних конфліктів або проблем; виявлення творчих здібностей держав з огляду на ту чи іншу ситуацію, яка потребує вирішення) Україна знаходиться, на даний момент, на одному з найвищих рівнів міжнародного впливу та утвердження власного суверенітету і самостійності [13, с. 137-138]. З огляду на можливість втрати високого рівня реального суверенітету шляхом м'якої десуверенізації внаслідок повноцінної інтеграції з ЄС, варто бути зваженим в подальших рішеннях щодо вибору альтернатив майбутнього національного політичного курсу. Громадянському суспільству, як «правді в останній інстанції» і основному носію суверенітету, варто серйозно поставитися до перспектив подальшого розвитку України.

Оскільки основна парадигма аналізу світового політичного порядку денного має своїм початком дискусію щодо перспектив глобалізації в усіх аспектах життєдіяльності як світового, так і будь-якого локального суспільства, варто зазначити значні переваги незалежної національної держави, в плані самоврядування власної внутрішньої та зовнішньої політики, звертаючись до теорії децизіонізму. Оскільки, як вже було сказано, основою децизіоністської теорії правової системи та суверенітету

відповідно, є «Рішення», то, переводячи погляд в глобальну перспективу, метафорично можна сказати, що усі національні держави загалом та Україна зокрема, допоки вони не віддали частину своїх суверенних прав управлінню міжнародного угруповання, знаходяться у власному «децізіоністському» правовому вимірі, в якому самостійно здатні визначати власний курс розвитку, шляхом прийняття будь-яких законів та норм; приймати, шляхом запровадження поправок в Конституцію, в «Основній нормі», рішення про надзвичайну ситуацію та визначати основну суверенну інстанцію реалізації даного процесу; вибудовувати власний правовий фундамент, який дозволить їй розвивати ті міжнародні зв'язки та внутрішній політичний вимір, відповідно до якого хилитиметься волевиявлення основного суверена – народу. В той же час, передавши повноваження вищій інстанції в особі будь-якого міжнародного союзу чи угруповання, та чи інша країна, підпорядковуючи своє законодавство відповідно до висунутих цим союзом/угрупованням вимог, апріорі припиняє рух в сторону самоствердження та відстоювання власних інтересів на міжнародно-політичній арені, внаслідок унеможливлення запровадження власного трактування форми права. Як каже Шмітт: «кожна правова думка переводить ідею права, котра не стає дійсністю в її чистому вигляді, в інший агрегатний стан і додає момент, який неможливо вивести ні з змістовної складової правової ідеї, ні з змістовної складової застосованої правової норми» [29, с. 30]. Позбавляючи державу «додавання» цього «моменту», міжнародні організації та союзи, по-перше знеособлюють її ідентифікаційний чинник політичної культури, а по-друге, за рахунок універсалізації законодавства, позбавляють її суверенітету, змушуючи діяти відповідно до інтересів усього політичного угруповання, які, найчастіше, розбігаються з інтересами національної держави.

Повноцінна інтеграція в Європейський Союз – це, певно, найлегший шлях для України вибратися з культурних злиднів, справно отримувати зовнішні надходження та мати доступ до усіх цивілізаційних благ, але чи не могла б Україна втілити власний політичний концепт подальшої співпраці з ЄС не жертвуючи при цьому суверенними правами національної держави, зважаючи на наявність великого зовнішньо-політичного впливу? На наш погляд, саме під час карколомних моментів в житті тієї чи іншої держави, таких як війна або будь-які інші серйозні кризи, держава здатна вибудовувати власну парадигму буття, віднаходити власний шлях розбудови усіх сфер життєдіяльності суспільства та розвиватися в полі національних інтересів. На жаль, раз (на сьогодні) і назавжди (в перспективі) «похоронити» власну потенцію повноцінного впливу на свою внутрішню та зовнішню політику, Україна здатна шляхом підписання та ратифікації договору про приєднання до ЄС.

Висновки. Як вже було сказано, десуверенізація поняття достатньо неоднозначне та спірне, особливо зважаючи на тенденцію Європи до федералізації та сильної зовнішньополітичної ситуації України. Звісно, громадяни нашої держави, враховуючи досвід Майдану, Революції Гідності та загально-державної політики стосовно схвалення приєднання до Європейського Союзу можуть стояти перед складною дилемою щодо того чи варто жертвувати власними суверенними правами і ставати частиною угруповання, яке здатне, як мінімум позбавити Україну зовнішньо-політичного статусу та потенціалу, а як максимум, зайняти стосовно нашої держави керуючі позиції. Втім, саме від загальної політичної освіченості та зваженості населення в царині прийняття рішення про отримання блокового статусу і залежить майбутнє, на даний момент, держави з найсильнішою армією в Європі. Ратифікуючи будь-які угоди, варто зважати на усі види ймовірності позитивних перспектив: коротко-, середньо- та довго-строкових і усвідомлювати, що передавши суверенні права, завжди залишається ймовірність їх ніколи не повернути. Звісно, позиція України сьогодні вимагає вирішення найнагальніших питань оборони та збереження життя людей і владі необхідно пам'ятати про втрати українського народу на шляху до незалежності, втіленням якої для українців став проект євроінтеграції, які почалися від 2013 р. і тривають донині. Втім, також політикам у прийнятті політичних рішень варто завжди притримуватися холодного розрахунку та не піддаватися емоціям і мінливостям сьогодення, оскільки саме від їхнього вибору, особливо в реаліях України та головної цілі 10 року боротьби (самоврядування), залежить чи буде вона справді суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою.

Бібліографічний список:

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика; пер. з нім. Олександр Погорілий. Київ: Основи, 1998. 534 с.
2. Вознюк О.М., Поцелуйко А.Б. Вплив позитивізму на соціально-філософські погляди Івана Франка. *Молодь і ринок*. 2016. № 11–12 (142–143). С. 57-60.

3. Дубов Д. "М'яка" десуверенізація країн-членів Європейського Союзу. *Політичний менеджмент*. 2007. № 5. С. 148-159.
4. Журавльова І.О. Україна і Копенгагенські критерії інтеграції до ЄС. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 349-354.
5. Заморська Л.І. Роль позитивізму в утвердженні правової нормативності. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2013. Вип. 1. С. 5-15.
6. Кельзен Г. Чисте правознавство; пер. з нім. О. Мокропольського. Київ: Юніверс, 2004. 496 с.
7. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Костицький М.В. Нормативізм як методологія юриспруденції. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 1. С. 18-30.
9. Культенко В. П., Циганок О., Лех В. Проблема формування позитивної філософії О. Конта крізь призму біографічного та культурологічного підходів. *Глея: науковий вісник*. 2016. Вип. 115. С. 147-150.
10. Машура Х.А. Еволюція поняття «суверенітет». *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія*. 2013. Т. 212, Вип. 200. С. 78-81.
11. Мінекономіки, Наказ "Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм" від 16.03.2005 № 62. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM025037>
12. Пархоменко Н.М. Суверенітет держави: соціально-політична сутність та юридичний зміст. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, Сер.: «Економіка і право»*. 2011. Вип. 14. С. 113–121;
13. Петренко І.І., Салтовський О.І., Федорченко В.М., Коршук Р.М. Політична суб'єктність та десуверенізація: уроки гібридної агресії росії проти України. *Регіональні студії*. 2023. № 32. С. 134-139.
14. Смолянюк В.М. Десуверенізація сучасних держав: необхідність теоретичного осмислення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Сер.: Політологія. 2014. С. 170-186.
15. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України: дис. ... д-ра юр. наук: 12.00.01; 12.00.11.– Харків, 2014. 474 с.
16. Bodin, J. Les six livres de la Republique: Livre I. Édition de Mario Turchetti, avec la collaboration de Nicolas de Araujo. Paris: Classiques Garnier, 2013. 828 p.
17. Clarke, H. CNN "Macron sets out grand plan to relaunch 'weak and slow' European Union". URL: <https://edition.cnn.com/2017/09/26/europe/macron-european-union-sorbonne-speech/index.html>
18. Constitution Of the Fifth Republic. Conseil d'État on October 4, 1958. URL: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2018-10/constitution_anglais.pdf
19. Dr Gian-Giacomo Fusco & Dr Michalis Zivanaris The neutralisation of the political. Carl Schmitt and the depoliticisation of Europe / Dr Gian-Giacomo Fusco & Dr Michalis Zivanaris // *Journal of Contemporary European Studies*, Volume 30, Issue 2, 2022. – 363-378 pp.
20. Future of the EU: Parliament's proposals to amend the Treaties. Plenary session of EU Parliament of 22.11.2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231117IPR12217/future-of-the-eu-parliament-s-proposals-to-amend-the-treaties>
21. Hobbes, T. Leviathan; edited by Richard Tuck. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 519 p.
22. Kelsen, H. Das Problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts. Tübingen: Mohr Siebeck, 1920. in: HKW 4, S. 235-572;
23. Kelsen, H. Der Soziologische und der Juristische Staatsbegriff. Tübingen: Mohr Siebeck, 1922. S. 253.
24. Kelsen, H. General Theory of Law and State.; translated by Anders Wedberg. Harvard : Harvard University Press. 2009. 516 p.
25. Lazar, N.C. Decision and Decisionism. The Decisionist Imagination: Sovereignty, Social Science and Democracy in the 20th Century. New York: Berghahn Books, 2019. 109-134 pp.
26. Nathalie Weatherald and Nikolaus J. Kurmayer "European treaties 'aren't set in stone', says Scholz". URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/european-treaties-arent-set-in-stone-says-scholz/>
27. Schmitt, C. Constitutional Theory.; translated by Jeffrey Seitzer. Durham, NC: Duke University Press, 2008. 488 p.
28. Schmitt, C. Dictatorship: From the origin of the modern concept of sovereignty to the proletarian class struggle.; translated by Michael Hoelzl and Graham Ward. Cambridge: Polity Press, 2014. 314 p.
29. Schmitt, C. Political Theology, Four Chapters on the Concept of Sovereignty.; translated by George Schwab. Chicago and London: University of Chicago Press, 2005. 116 p.
30. Schmitt, C. The Concept Of The Political Expanded ed.; translated by George Schwab. London: The University of Chicago Press, Ltd., 2007. 162 p.
31. Schmitt C. The Plight of European Jurisprudence. *Telos*, Volume 1990, no. 83, 1990. 35-70 pp.
32. Tarasiewicz, P. Suwerenność narodowa. Próba interpretacji filozoficznej. *Cywilizacja*, no. 40. 2012. 28-38 pp.
33. Vasques, E., Euractiv "EU Parliament's slim majority triggers convention on treaties reform". URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/eu-parliaments-slim-majority-triggers-convention-on-treaties-reform-centre-right-divided/>

34. Ünlü, Ö. Thomas Hobbes and Carl Schmitt on the tension between sovereign and law. Ph.D. Doctoral Program, Middle East Technical University, 2018. 191 p.

References:

1. Weber, M. (1998). *Sociology. General historical analysis. Politics.* / trans. By O. Pidgorilyi. Kyiv: Osnovy, 534 p. [in Ukrainian].
2. Wozniuk, O.M. & Pocoluiko, A.B. (2016). The impact on Ivan Franko's social-philosophy views by positivism: *Youth and Market*, no. 11-12 (142-143), 57-60 [in Ukrainian].
3. Dubov, D. (2007). "Soft" de-sovereignization of the member states of the European Union. Kyiv: *Political management*, no. 5, 148-159 [in Ukrainian].
4. Zhuravliova, I.O. (2016). Ukraine and the Copenhagen criteria for EU integration. *European integration in the context of contemporary geopolitics: a collection of scientific articles based on the materials of the scientific conference*. Kharkiv: 2016, 349-354 [in Ukrainian].
5. Zamors'ka, L.I. (2013). The role of positivism in the establishment of legal normativity. *Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odesa Law Academy"*, Issue 1, 5-15 [in Ukrainian].
6. Kelsen H. (2004). *Pure Theory of Law.* / trans. O. Makropol'skyi. Kyiv: Yunivers, 496 p. [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine (1996, June 28). The Constitution of Ukraine. Database "Legislation of Ukraine". Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Kostyts'kyi, M.V. (2016). Normativism as a methodology of jurisprudence. *Philosophical and methodological problems of law*, no. 1, 18-30 [in Ukrainian].
9. Kul'tenko, V. P., Tsyhanok O, & Leh V. (2016). The problem of the formation of O. Comte's positive philosophy through the prism of biographical and cultural approaches. *Hileya: the scientific bulletin*, Issue 115, 147-150 [in Ukrainian].
10. Mashura? H. A. (2013). Evolution of the sovereignty concept. *Scientific works of the Black Sea State University named after Petro Mohyla, Ser.: Politology*, Volume 212, Issue 200, 78-81 [in Ukrainian].
11. Ministry of Economics of Ukraine (2005, March 16). Order "On Approval of the Methodology for Determining the Criteria of the European Integration Component of State Target Programs" No. 62. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/TM025037> [in Ukrainian].
12. Parkhomenko, N.M. (2011). State sovereignty: socio-political essence and legal content. *Scientific journal of the NPU named after M. P. Drahomanov, Ser.: Economics and law*, Issue 14, 113-121 [in Ukrainian].
13. Petrenko I.I., Saltovs'kyi O.I., Fedorchenko V.M. & Korshuk R.M. (2023). Political subjectivity and de-sovereignization: lessons from Russia's hybrid aggression against Ukraine. *Scientific specialist publication "Regional studies"*, no. 32, 134-139 [in Ukrainian].
14. Smolianiuk, V.M. (2014) De-sovereignization of modern states: the need for theoretical understanding. *Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise", Ser.: Politology*, 170-186 [in Ukrainian].
15. Yakoviuk, I.V. (2014). Legal foundations of European integration and its influence on the state and legal development of Ukraine. Doctoral thesis. Kharkiv: National law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise [in Ukrainian].
16. Bodin, J. (2013). *Six books of the Commonwealth: Book I.* Edition by Mario Turchetti, with the collaboration of Nicolas de Araujo. Paris: Classiques Garnier, 828 p.
17. Clarke, H., CNN "Macron sets out grand plan to relaunch 'weak and slow' European Union". Retrieved from <https://edition.cnn.com/2017/09/26/europe/macron-european-union-sorbonne-speech/index.html>
18. Board of state (1958, October 4). Constitution Of the Fifth Republic. Retrieved from https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2018-10/constitution_anglais.pdf
19. Dr Gian-Giacomo Fusco & Dr Michalis Zivanaris (2022). The neutralisation of the political. Carl Schmitt and the depoliticisation of Europe. *Journal of Contemporary European Studies*, Volume 30, Issue 2, 363-378 pp.
20. Future of the EU: Parliament's proposals to amend the Treaties. Plenary session of EU Parliament of 22.11.2023. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231117IPR12217/future-of-the-eu-parliament-s-proposals-to-amend-the-treaties>
21. Hobbes, T. (2005). *Leviathan*; edit. by Richard Tuck. Cambridge: Cambridge University Press, 519 p.
22. Kelsen, H. (1920). The problem of sovereignty and the theory of international law. Tübingen: Mohr Siebeck, in: HKW 4, S. 235-572
23. Kelsen, H. (1922). The sociological and legal concept of the state. Tübingen: Mohr Siebeck, S. 253.
24. Kelsen, H. (2009). *General Theory of Law and State* / trans. by Anders Wedberg. Harvard: Harvard University Press, 516 p.
25. Lazar, N.C. (2019). *Decision and Decisionism. The Decisionist Imagination: Sovereignty, Social Science and Democracy in the 20th Century.* New York: Berghahn Books, 109-134.
26. Nathalie Weatherald and Nikolaus J. Kurmayer "European treaties 'aren't set in stone', says Scholz". Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/european-treaties-arent-set-in-stone-says-scholz/>
27. Schmitt, C. (2008). *Constitutional Theory*; trans. by Jeffrey Seitzer. Durham, NC: Duke University Press, 488 p.

28. Schmit, C. (2014). Dictatorship: From the origin of the modern concept of sovereignty to the proletarian class struggle; trans. by Michael Hoelzl and Graham Ward. Cambridge: Polity Press, 314 p.
29. Schmitt, C. (2005). Political Theology, Four Chapters on the Concept of Sovereignty / trans. by George Schwab. Chicago and London: University of Chicago Press, 116 p.
30. Schmitt, C. (2007). The Concept Of The Political Expanded ed.; trans. by George Schwab. London: The University of Chicago Press, Ltd., 162 p.
31. Schmitt, C. (1990). The Plight of European Jurisprudence. Telos, Volume 1990, no. 83, 35-
32. Tarasiewicz, P. (2012). Suwerenność narodowa. Próba interpretacji filozoficznej. *Cywilizacja.*, no. 40, 28-38.
33. Vasques E., Euractiv “EU Parliament’s slim majority triggers convention on treaties reform”. Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/eu-parliaments-slim-majority-triggers-convention-on-treaties-reform-centre-right-divided/>
34. Ünlü, Ö. (2018). Thomas Hobbes and Carl Schmitt on the tension between sovereign and law [Ph.D. Doctoral Program]. Middle East Technical University, 191 p..

Atamanenko V. The theory of decisionism as the antipod of soft de-sovereignization of Ukraine

Various interpretations of the concept of sovereignty, the historical component of this phenomenon, as well as the modern – neoliberal – paradigm of its understanding are indicated. It is argued that sovereignty is the main component of autonomy and independence in the domestic and foreign policy of any state. Such forms of sovereignty are considered as: real and ideal; national and state. It is indicated that, taking into account globalization processes, two scientific interest groups have emerged – hyperglobalists and globalization skeptics, each of which defends its own point of view on how the concept of sovereignty should be understood and implemented.

The main interpretations of the functioning of the state apparatus and the concept and realization of sovereignty of the 20th century are analyzed: normativism and decisionism. The genealogy, main features and influence of these legal concepts on modern politics are highlighted. The concept of de-sovereignization and its main forms: coercive and soft is analyzed theoretically. Soft de-sovereignization is positioned as the main political perspective of Ukraine, which will be a consequence of the unifying process of full integration with the EU.

In connection with the fact that the absolute rule of law is the main legal paradigm of the European Union, it is noted that in the modern realities of global politics, there is a possibility for Ukraine to become dependent on the forced implementation of European Union legislation and lose the sovereign component of its own national course of political development.

The indisputable advantages of the status of national states, which remain in the decision-making dimension of their own legislation, are emphasized, which allows them to conduct independent policies and have their own path of development in relation to personal goals of national development.

Keywords: *de-sovereignization, sovereignty, decisionism, normativism, European Union, European integration.*